

La justícia gratuïta, un dret col·lapsat

Els advocats del Torn d'Ofici reclamen millores per garantir l'assistència lletrada a persones vulnerables

Mayte Piulachs / Laura Cercós Tuset

Fotografia: Carlos Baglietto / Video: Eric Andrés

“Som advocats, no som esclaus!” És un dels crits de les darreres protestes dels advocats i advocades inscrits en el **Torn d’Ofici i Assistència al Detingut (TOAD)** perquè es millori la remuneració econòmica que reben en atendre bàsicament a persones vulnerables i sense recursos. La reivindicació és a tot l’Estat espanyol, i el **Consell de l’Advocacia Catalana**, que aglutina els 14 col·legis de l’advocacia que hi ha a Catalunya, i el **Departament de Justícia** - que és l’administració que paga el Servei d’Orientació Jurídica (SOJ) i el TOAD- han iniciat aquest mes de juny reunions de treball per actualitzar els serveis que ha d’incloure l’assistència lletrada en àmbits necessitats per la ciutadania -des de la gestió d’un divorci, aturar un desnonament, o atendre una víctima de violència masclista- i també la remuneració que han de rebre aquests professionals, congelada de fa anys, amb la crisi de 2008.

Una justícia esgotada

La reclamació de l’advocacia se suma aquest any a la protagonitzada per funcionaris dels jutjats, primer amb la **vaga dels lletrats de l’Administració de Justícia**, seguits per jutges i fiscals, que abans de parar van aconseguir millores salarials, i ara els funcionaris dels jutjats fan aturades constants, que implica la suspensió de milers de judicis i actuacions.

Davant aquest panorama, els **presidents dels Tribunals Superiors de Justícia (TSJ)** de totes les comunitats, reunits a la Palma el 23 de juny passat, **han manifestat que cal "refundar" el sistema de justícia** perquè té **"greus problemes d’organització i eficàcia"**, i les noves lleis previstes per fer de revulsiu s’han tornat a paraitzar, aquest cop per les eleccions generals del 23-J.

És a dir, els operadors jurídics denuncien que **trontolla el dret de la ciutadania a obtenir justícia i, sobretot, de les persones sense recursos**. Els advocats i advocades que els atenen han fet un crit d’alerta: **ja no poden més i força lletrats es donen de baixa del torn d’ofici** perquè cada vegada han de fer més serveis sense cobrar res.

El **Departament de Justícia** no vol avançar cap posicionament i indica que està analitzant de forma conjunta amb l’advocacia “disfuncions i necessitats”. El departament recorda que Catalunya, juntament amb el País Valencià, és qui més destina en justícia gratuïta: **7,59 euros per ciutadà**, i que pel 2023 destinarà un 10% més de pressupost: **es passa dels 66 milions d’euros a 73 milions**.

Això no obstant, **les demandes de sol·licitud de justícia gratuïta a Catalunya no paren d’augmentar**, i els casos pendents de resoldre, també. Segons les dades del Departament de Justícia, l’any 2022 van entrar 192.268 peticions de justícia gratuïta i es va tancar l’any amb 33.449 expedients pendents, uns 14.748 més que l’any 2010.

Què fan els advocats d'ofici?

Però qui són i què fan els advocats i advocades que atenen a la ciutadania que té dret a l'assistència jurídica gratuïta?

Actualment, a Catalunya hi ha un total de 34.634 advocats dels **quals 24.068 en exercici. I d'aquests, uns 6.393 estan inscrits al Torn d'Ofici, és a dir un 26,5% del total.** El gruix, amb **3.034 lletrats inscrits, és a l'àrea del Col·legi de l'Advocacia de Barcelona**, que abraça diferents partits judicials, amb delegacions a Arenys de Mar, Badalona, L'Hospitalet de Llobregat, Igualada, Berga, Gavà, El Prat de Llobregat, Santa Coloma de Gramenet, Sant Boi de Llobregat, Vilafranca del Penedès i Vilanova i la Geltrú.

Què opina quan s'afirma que **un advocat del Torn d'Ofici no és prou professional** o no es pren el cas tan seriosament com si el client fos particular?

“Em fa molta ràbia que es digui això”, contesta amb sinceritat **Encarna Orduna, presidenta del Consell de l'Advocacia Catalana** i degana del Col·legi de l'Advocacia de Reus. Hi detalla que un advocat del Torn d'Ofici ha realitzat els mateixos estudis que qualsevol advocat, que per inscriure's al torn ha d'haver passat 3 anys en exercici, i en torns com el de violència de gènere ha de realitzar una formació especialitzada. A més, hi ha un control deontològic i fins i tot una empresa externa audita el servei del TOAD. **“Estic molt orgullosa d'afirmar que la ciutadania dona aproximadament un 4,3 sobre 5 de satisfacció** a la qualitat del servei del torn d'ofici”, declara Orduna, que està inscrita en el TOAD de Reus des de fa 30 anys, i assegura que l'assistència està “en l'ADN de la professió”.

Torns amb tensió

Les guàrdies dels advocats del Torn d'Ofici de l'àmbit Penal **són de 24 hores**, de 10 de la nit a 10 de la nit de l'endemà. Els advocats cobren **uns 174 euros per guàrdia per atendre fins a 5 detinguts**, i si arriba al sisè, es cobra el doble. La presidenta del Consell de l'Advocacia manifesta que hi ha **torns de guàrdies “molt tensionats”**, com l'atenció de les víctimes de violència de gènere (de la parella o exparella) i les de violència masclista (sense relació sentimental), que des de finals del 2021 es fan a comissaria, tal com ordena **la llei catalana per erradicar la violència masclista**. Els advocats asseguren que és molt necessària aquesta atenció -ja que es prepara a la denunciant per anar al jutjat- però estan desbordats. El Departament de Justícia paga aquesta assistència a comissaria als lletrats. **Les víctimes de violència de gènere tenen la justícia gratuïta garantida**, mentre que les de **violència masclista, només la primera assistència** a comissaria i al jutjat, i es demana que sigui en tot el procediment.

Per altra banda, Encarna Orduna explica que hi ha torns, com **el de Menors i Estrangeria, que no es cobra res per estar de guàrdia** si finalment no hi ha

una atenció a una persona, fet que no ho considera correcte. Per això, comparteix que és molt important aquestes reunions de treball amb el Departament de Justícia per actualitzar serveis i mòduls.

Millorar les remuneracions

Habitualment, el Consell de l'Advocacia Catalana i el Departament de Justícia signen convenis anuals per garantir el TOAD. Alguns cops, de forma excepcional, Justícia ho ha aprovat per decret, per falta d'acord. Aquest no és el clima actual, hi ha entesa entre l'Advocacia i Justícia, tot i que les reclamacions de l'advocacia són serioses i inajornables, insisteixen.

Un reclam urgent és l'actualització de l'IPC dels mòduls dels torns d'ofici. Orduna sosté que actualment **els mòduls que cobren s'han actualitzat a l'IPC de 2010**. Res més. I que no es pot demorar més la seva actualització. Hi afegeix que hi ha serveis que s'han de pagar i que "el Consell comprèn" que "els companys surtin al carrer" per reivindicar millores.

"Va haver-hi 10 víctimes de violència masclista per a tres advocats el mateix dia"

Carmen Valenzuela, advocada i responsable del Torn d'Ofici i Assistència al Detingut (TOAD) del Col·legi de l'Advocacia de Barcelona (Icab), explica un cas real d'aquesta tensió del torn d'assistència a víctimes de violència masclista, que relata la presidenta del Consell de l'Advocacia Catalana. "Un mateix dia, deu dones, en deu comissaries diferents de Barcelona, van denunciar ser víctimes de violència masclista, i al torn hi ha tres advocats", declara Valenzuela, que exposa que tot i que és un cas excepcional, quan hi ha 4 víctimes, els advocats "pateixen", ja que el compromís és **anar a les comissaries abans d'una hora**, tot i que "les declaracions en seu policial s'allarguen d'entre dues i tres hores". Si es triga més, l'advocada truca a la dona i la intenta tranquil·litzar, fins a la seva arribada.

Rescatades, sense mitjans

Valenzuela insisteix que aquesta primera assistència és clau per a l'endemà anar als jutjats i que la víctima porti tota la informació necessària, però és crítica amb els governants. "**No es poden aprovar lleis sense dotar-les de mitjans**", denuncia la responsable del TOAD de Barcelona. La falta de recursos i jutges provoca que actualment els **judicis ràpids s'assenyalin a un any vista**, i que "quan tens la víctima rescatada, el judici triga tant, que es pot reconciliar o perd el sentit", hi sosté.

Carmen Valenzuela explica que des del 2005 està inscrita en el torn d'ofici, que tot i les dificultats, li ha donat "**moltes satisfaccions**", ja que la majoria de persones ateses són molt agràides, i insisteix que "el dret de defensa l'ha de tenir garantit tothom".

L'advocada, però, entén que hi hagi **companys desanimats** que s'hagin desapatat del torn d'ofici. És una feina voluntària, però si faltessin recursos cada col·legi podria obligar a fer-ho als seus col·legiats, com ha passat al Col·legi d'Advocats d'Oscà a causa de l'amplitud del territori. "**Fer el torn d'ofici obligat no seria el mateix**", conclou Valenzuela.

L'angoixa per l'habitatge

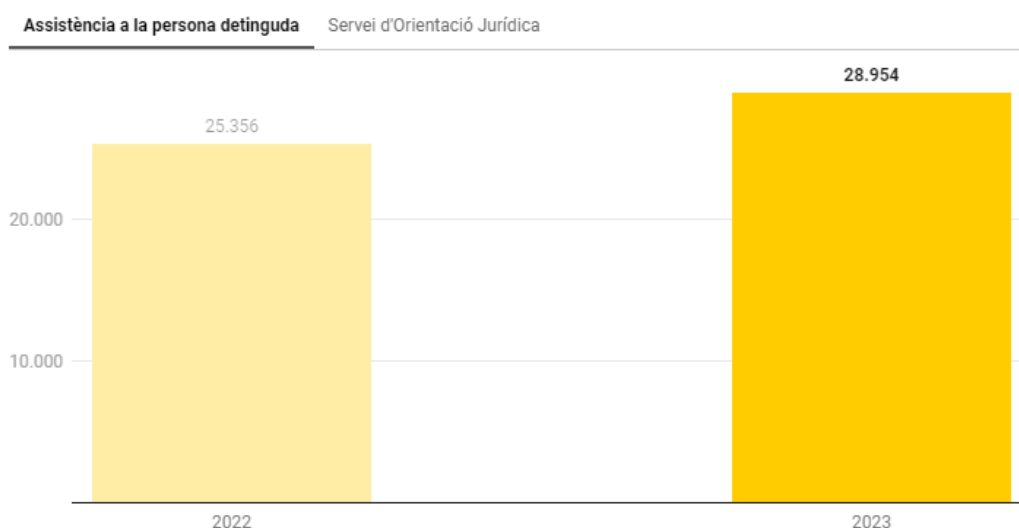
Habitualment, quan una persona necessita un assessorament jurídic es pot dirigir al **Servei d'Orientació Jurídica (SOJ)** que té cada col·legi de l'advocacia, on un expert en la matèria li fa un primer assessorament de si el seu cas el pot defensar al jutjat, i si [compleix els requisits per poder obtenir justícia gratuïta](#) se li deriva a un advocat del TOAD, que pot ser de l'àmbit civil, penal, contenciós o laboral.

En aquest sentit, **Mari Cruz Martínez, advocada i coordinadora del SOJ de Barcelona**, destaca que si abans els temes de Família eren els més consultats, ara ho són els **desnonaments**, fet que evidencia les necessitats bàsiques que pateixen les famílies.

El SOJ de Barcelona, situat en un edifici al costat de la Ciutat de la Justícia, **atén unes 300 persones cada dia**. Martínez alerta que la base per obtenir la justícia gratuïta és l'**IPREM** (Indicador Públic de Renda d'Efectes Múltiples, situat en 7.200 euros pel 2023), el qual no s'ha actualitzat com l'**SMI** (Salari Mínim Interprofessional), fet que expulsa a sol·licitants de justícia gratuïta perquè han de tenir una situació encara més precària.

El nombre de peticions i consultes de la justícia gratuïta a Barcelona es multiplica

Les peticions d'assistència lletrada per a persones detingudes han augmentat un 14%, i les consultes al Servei d'Orientació Jurídica un 50%

*xifres de gener a maig

Gràfic: Laura Cercós | ElNacional.cat • Font: Col·legi de l'Advocacia de Barcelona • Creat amb [Datawrapper](#)

Carmen Valenzuela insisteix en l'increment de les consultes que reben diàriament els 70 professionals que formen el SOJ de Barcelona: una part especialitzats en àmbits, com ara Estrangeria, laboral i Civil, que atenen presencialment a les persones; i altres per telèfon, que es coordinen amb les comissaries dels Mossos d'Esquadra per saber els detinguts que requereixen un advocat d'ofici.

La responsable de l'Icab, que també participa en les reunions amb el Departament de Justícia, confessa que les converses i les relacions "són

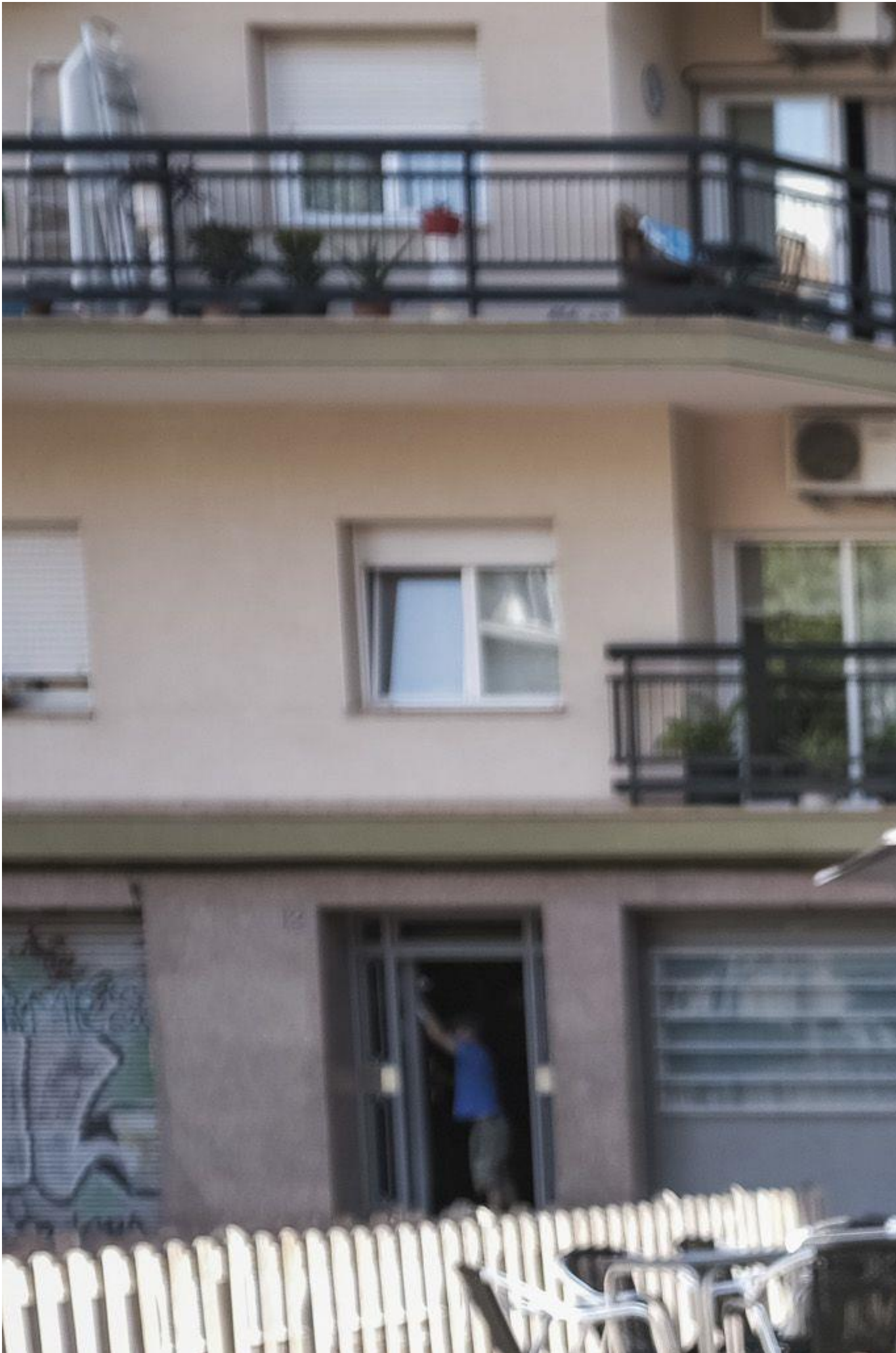
fluides" i desitja que es tradueixi en **"una ampliació del pressupost per poder atendre els ciutadans de forma professional i digna"**.

"L'alarma de les ocupacions és falsa. Es criminalitza la pobresa: dones amb fills menors"

Verónica Dávalos, advocada inscrita en el torn d'ofici de l'àmbit Civil des del 2006, defineix amb claredat què és un advocat o advocada d'ofici: "Són professionals del Dret que tenen **la vocació a les entranyes**, tenen sensibilitat per defensar els més vulnerables, ciutadans que no es poden pagar un advocat" i afegeix que "falta un reconeixement a la professió, i que s'actualitzin els barems que es cobren." Dávalos viu situacions límit, quan famílies amb fills menors són expulsades de casa seva i ella intenta aturar-ho i que tinguin una sortida, un sostre.

Tsunami de desnonaments

"Les famílies, en general, tenen ansietat perquè les faran fora de casa seva sigui en procediments d'hipoteques, de lloguer o els **precaristes**, que són les que han hagut d'ocupar un habitatge. Un desnonament no és una cosa de gust de ningú i són casos molt durs... Com ara que vinguin els Mossos d'Esquadra per desallotjar-te i deixar-te al carrer", manifesta Dávalos. Explica que amb la crisi, "en els desnonaments de 2008 hi havia molta mediació amb Mossos sobretot de desnonaments de lloguer". Admet que a "Barcelona hi ha hagut un abans i després, amb la implicació de l'alcaldeessa i el protocol de l'Ajuntament per a real·lotjar les famílies". Però en acabar l'estat d'alarma, el 2020, **"es va viure una salvatjada**, i entre juny i juliol es va actuar **d'una forma molt ferotge. Va ser un tsunami de desnonaments"**.

El Congrés dels Diputats ha aprovat a finals de juny de tornar a prorrogar la moratòria per evitar el desnonament de famílies vulnerables. Tot i això, els desnonaments de famílies han continuat i Catalunya és on més s'executen. **El primer trimestre de 2023 es van registrar 3.204 llançaments al nostre país**, uns 2.000 menys que en el mateix període de 2022 (5.029 casos), segons dades del **Consell General del Poder Judicial (CGPJ)**. A tot l'Estat espanyol se'n van registrar 12.736 casos.

Un laberint jurídic

El maig passat va entrar en vigor la **llei 12/2023, pel dret a l'habitatge**, que per a l'advocada Verónica Dávalos **no és suficient**, tot i que recorda que Catalunya té un flotador amb la **llei 24/2015**, de mesures urgents per afrontar l'emergència de l'habitatge i l'energètica. La lletrada detalla casos insòlits, com ara que hi ha jutges que no volen aplicar la llei catalana, fet que obliga els lletrats a presentar noves demandes perquè s'apliqui. "És un laberint jurídic", afirma Dávalos.

"Amb la nova llei de l'habitatge espanyola intentarem parar el cop. **És un caramel**, però el tema de fons no està arreglat: **en cap moment s'està garantint el real·lotjament de les famílies**. I ara hi ha un procediment de conciliació, però a l'inici de les demandes per desallotjar a aquestes famílies, l'advocada del torn d'ofici que els representa no està personada i això farà que ens trobem en moments complicats en el desnonament", avança Dávalos.

"Abans -continua l'advocada- quan hi havia un anunci de desnonament, les advocades anàvem al jutjat per intentar aturar-lo. Ara, amb la nova llei espanyola, tot es fa abans d'iniciar-se el procediment de desnonament. I és el jutjat qui ha de fer el control de si qui ho està demanant **és un gran tenidor, i si ho és o no, es fa un intent de conciliació** per evitar l'inici del procediment de desnonament. La part negativa és que si s'inicia el procediment de desnonament, les advocades d'ofici, haurem de fer laberints jurídics per poder aturar aquest desnonament." Dávalos explica que a vegades els arriba casos al final, quan ja hi ha una sentència i ordre de desnonament, però que s'impliquen sabent que no cobraran res, ja que el mòdul del torn no preveu aquest tràmit.

Les ocupacions il·legals

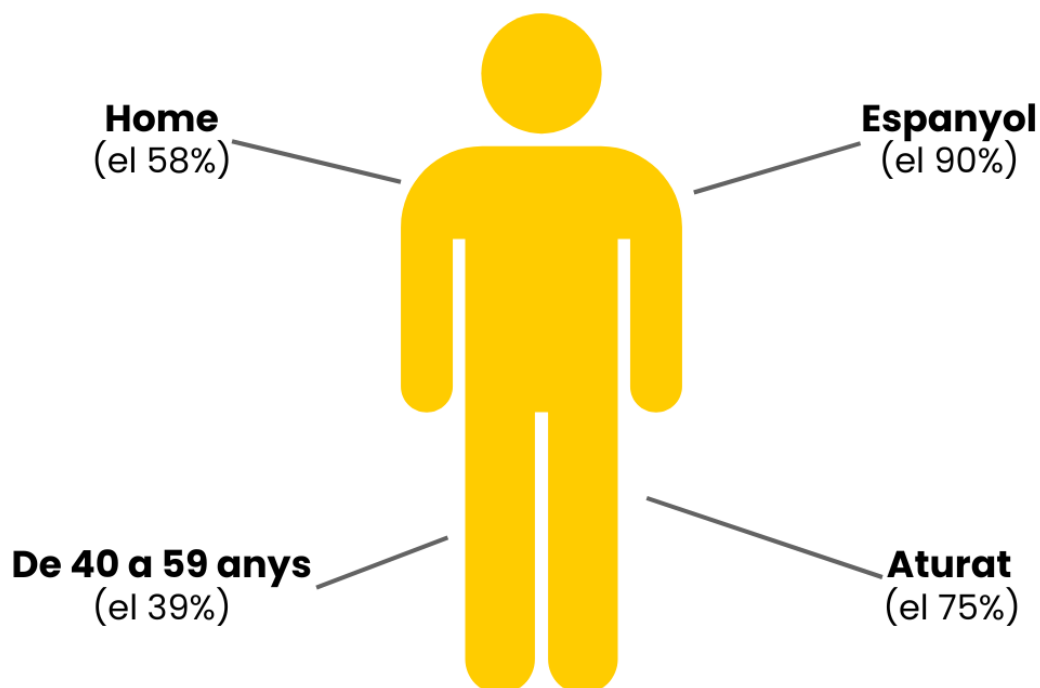
Les ocupacions il·legals d'habitatges creen debats crispats, i hi ha municipis, com ara el de Mataró, que denuncien que ho lideren màfies. Segons dades del CGPJ, **els jutjats catalans van tramitar 94 ocupacions il·legals el primer trimestre** d'aquest any, superada per Andalusia amb 145 casos. A tot l'Estat espanyol van ser 629 ocupacions denunciades al jutjat, un centenar menys que el mateix període de 2022.

Creu que les ocupacions d'habitatges creen alarma? "Des del meu punt de vista, **és una alarma molt falsa. És usada per un sector molt especial de la**

dreta i de la ultradreta, i d'empreses concretes. I més ara que arriba l'estiu. **Molts jutges ho diuen: quan s'ocupa el teu habitatge habitual hi ha un procediment que en 24 hores els ocupants estan fora**", declara Dávalos, i continua: "Tot això és criminalitzar la pobresa. La majoria de famílies que demanen un habitatge social, quan no tenen un pis es veuen obligades a ocupar. La majoria són dones, divorciades i amb fills menors. **No hi ha prou habitatges públics per la demanda social** que hi ha. A més, normalment les famílies que ocupen ho fan en habitatges que estan totalment buits, abandonats i que són d'entitats bancàries, les quals no paguen l'IBI ni a la comunitat. I ningú oblida que el 2008 es va rescatar a les entitats bancàries, i no a les famílies."

Les consultes sobre l'habitatge lideren des de fa dos anys les consultes en el Servei d'Orientació Jurídica (SOJ) de Barcelona. El perfil de l'usuari que realitza consultes al Servei d'Orientació Jurídica (SOJ) de Barcelona, majoritàriament és de l'un home d'entre 40 a 50 anys i que està a l'atur.

El perfil de l'usuari del servei d'orientació gratuïta

N

"Les persones que demanen asil no venen de vacances. Et poses verd oliva quan t'expliquen què els hi han fet"

Carlos Valera també és un advocat veterà que fa uns 30 anys que està inscrit en diferents torns d'ofici, i darrerament en l'àmbit penal i en el d'**Estrangeria**, on es troben persones desamparades, amb experiències vitals molt dures i la barrera de l'idioma. Hi detalla que s'atenen tres tipus d'assumptes: denegacions d'entrada a l'aeroport, que són persones que no compleixen els requisits per estar a Espanya per manca de recursos econòmics, de visat o de reserves d'hotel; persones sense papers, que són les més nombroses, i els últims anys, sol·licitants d'asil i de protecció internacional, dels quals només s'aproven entre un 20 i un 30%. "Una de les coses que més il·lusió em fa, a nivell professional, és **que se li concedís l'asil a un senyor del Sudan, quinze dies abans que hi comencés la guerra civil**. M'explicava el que li feien i et quedes blanc i verd oliva", declara Valera sobre una experiència recent, i que en la majoria de casos són dissidents o familiars de polítics.

Revisió fins al 2025

Darrerament, Valera assegura que les persones, **la majoria procedents de l'Àfrica**, que són detingudes al carrer "no saben el procediment administratiu de regularització ni tenen xarxa de suport", de familiars o entitats. I per atendre'ls com cal, l'advocat demana que **el servei de traductor no només hauria d'estar a comissaria i al jutjat**, sinó també quan se'l cita al despatx o per resoldre alguna gestió, que es podria resoldre amb un sistema telemàtic de traducció.

El lletrat també declara que seria necessari jutjats especialitzats en la llei d'estrangeria perquè els jutjats del contenciós-administratiu tenen molts àmbits, des de l'urbanístic a qualsevol demanda a l'administració, i ara "**ja marquen assenyalaments a dos anys vista, el 2025**", informa. Aquesta situació crea "angoixa" a persones i famílies, i també critica que **els ajuntaments triguen dos i tres mesos en facilitar-los la documentació d'empadronament o de serveis socials**. Una reforma que també proposa és que es doti a l'advocat d'ofici a fer aquestes gestions amb l'administració en nom de la persona estrangera, tal com es fa quan li ha de donar poders per actuar als jutjats.

Atenció per tràfic de persones

L'assistència lletrada a les persones evoluciona amb les necessitats socials i les lleis, i Carlos Valera i Mari Cruz Martínez avancen que el Col·legi de l'Advocacia de Barcelona crearà aviat un torn d'ofici per assistir a víctimes de tràfic de persones, que es pot destapar arran de detectar una explotació laboral o en les actuacions policials de control d'estrangeria.

I la remuneració del Torn d'Ofici? Carlos Valera, com Encarna Orduna, Carmen Valenzuela i Verónica Dávalos, comparteix que **"està molt mal pagat"** i posa l'exemple que quan ha d'assistir a una persona retinguda a l'aeroport, el pàrquing, que pot costar 30 euros, no està ni recollit en el mòdul que paga la Generalitat. I posa exemples: Per fer una al·legació, un **recurs d'alçada, es cobra uns 70 euros**; la redacció d'**una demanda són 115 euros** i fins al judici, uns altres 104 euros. Es paguen preus congelats per garantir el dret de defensa de les persones.

El pròxim 12 de juliol se celebrarà el Dia de la Justícia Gratuït i el Torn d'Ofici, que enguany serà més reivindicativa que mai per exigir una remuneració digna per a tots els advocats i advocades que de forma voluntària garanteixen un dret fonamental a les persones més vulnerables. No faran vaga perquè "no són funcionaris", declara la presidenta del Consell de l'Advocacia Catalana, Encarna Orduna, però si les administracions no hi posen remei es pot convertir en un servei obligat. Sense ànima.

https://www.elnacional.cat/ca/societat/justicia-gratuïta-dret-collapsat_1056882_102.html?utm_medium=Social&utm_source=Twitter#Echobox=1688885841